

PELINOLISTNA AMBROZIJA ALI PELINOLISTNA ŽVRKLJA

(Ambrosia artemisiifolia L.)

Sodi med novejšje, najbolj alergogene rastline v našem okolju, ki s svojim cvetnim prahom povzroča zdravstvene težave vsem preobčutljivim ves čas svojega cvetenja. Je ena izmed rastlin, ki se v zadnjem času hitro širijo v našem okolju. Njen cvetni prah pogosto povzroča alergije, sezona pojavljanja je od julija do prvih pozeb konec septembra in v oktobru. Najvišje obremenitve zraka so od sredine avgusta do sredine septembra.

Po podatkih Fitosanitarne uprave RS, je to rastlina, ki močno tekmuje za hranila, vodo in prostor z drugimi rastlinami. V zadnjih letih se iz nekmetijskih površin širi na njive z različnimi posevki (koruza, krompir, sladkorna in krmna pesa, krmne rastline ter žita, vrtnine, trajni nasadi). Poleg gospodarske škode v kmetijstvu (zmanjša pridelek; povzroča težave pri spravilu in zmanjša kakovost krme; kvari pa tudi mlečne proizvode, ki dobijo priokus, če se govedo hrani z njo), povzroča hude zdravstvene težave prebivalstvu.

OSNOVNE ZNAČILNOSTI:

- rastlino oprašuje veter;
- produkcija cvetnega prahu je velika tako kot pri drugih vetrocvetnih rastlinah;
- rastline ga sproščajo v zrak v jutranjih urah;
- zaradi aerodinamične oblike peloda ambrozije ga lahko veter ob ugodnih vremenskih razmerah raznese daleč (ob določenih dogodkih od 300 do več tisoč km);
- najvišje dnevne koncentracije so lahko dosežene že med 6 in 8 uro zjutraj, največkrat pa kasneje, med 8 in 12 uro dopoldne, odvisno od vremenskih razmer in oddaljenosti vira cvetnega prahu;
- glede na pogostnost rastline v JV Sloveniji in sosednji Hrvaški, lahko pričakujemo, da bo obremenitev zraka s cvetnim prahom ambrozije med sezono cvetenja visoka;
- koncentracija cvetnega prahu je višja v sončnem vremenu, ko je ozračje stabilno in je vlažnost zraka nizka in veter šibek;
- padavine izperejo cvetni prah iz zraka.

SLEDENJE CVETNEGA PRAHU AMBROZIJE

Sledenje cvetnega prahu v zraku je merilo za izpostavljenost prebivalstva temu alergenu. V ta namen se meri povprečne dnevne koncentracije (št. zrn/m³ zraka/dan). Na podlagi te se določa letni oziroma mesečni indeks kot kazalec za težo sezone in potek sezone. Posredno ta podatek daje informacijo o razširjenosti cvetočih rastlin ambrozije.

Tako kot lani, bomo tudi letos izvajali meritve koncentracije cvetnega prahu ambrozije v Novem mestu. V javnem interesu smo združili svoje moči sodelavci Kmetijsko gozdarskega zavoda Novo mesto, Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto in Inštituta za varovanje zdravja RS. Natančnejše koncentracije bodo znane z nadaljnjimi meritvami. Objavljane bodo na spletni strani Zavoda za zdravstveno varstvo: <http://www.zzv-nm.si/> in Kmetijsko gozdarskega zavoda Novo mesto.

ZDRAVSTVENE TEŽAVE POVZROČA NJEN CVETNI PRAH:

- prag, ki izzove alergično reakcijo, je lahko zelo nizek. Nekateri viri navajajo, da že 5-10 zrn na m³ zraka sproži simptome pri bolnikih senzibiliziranih za ambrozijo;
- v Sloveniji je postavljena administrativna meja 20 zrn na m³ zraka, to je prag, pri katerem se najpogosteje pojavljajo znaki alergijske bolezni;
- najpogostejša bolezenska slika, ki jo lahko sproži cvetni prah, imenujemo seneni nahod;
- stroka ocenjuje, da se število ljudi s senenim nahodom povečuje;
- eden izmed vzrokov za to je vse večje onesnaženje okolja, saj se preobčutljivost na cvetni prah poveča, če so v zraku prisotne še druge dražee snovi (kot npr. dim, prah, onesnaženost zraka zaradi prometa ipd.);
- ljudje, ki so občutljivi na cvetni prah ambrozije, v času cvetenja lahko zaporedno kihajo, smrkaajo, pojavi se jim srbenje in voden izcedek iz nosu, imajo zamašen nos, lahko imajo prisotno rdečico in solzenje oči ali oteklino vek, srbenje v žrelu in ušesih ali oteženo dihanje in kašelj;
- posledično se lahko pojavi razdražljivost in zmanjšana koncentracija;
- daleč najpogostejši je občasni alergijski rinitis ali alergijski rinokonjunktivitis (seneni nahod), redkeje alergijska astma in alergijski dermatitis;
- diagnozo alergije vedno postavi zdravnik.

TEŽAVE IN ŠIRJENJE AMBROZIJE LAHKO SAMI OMILIMO Z VZDRŽEVANJEM POVRŠIN

Če ima oseba seneni nahod, je najbolje, da se v času cvetenja in visokih koncentracij odpove sprehodom ob sončnem in toplem vremenu. Omeji naj vse dejavnosti zunaj (športne dejavnosti, delo na vrtu in polju) oz. daljšemu zadrževanju zunaj. Svetuje se umivanje vseh izpostavljenih delov telesa, redno menjavanje oblačil, perila naj se ne suši zunaj. Stanovanje se zrači ponoči in zgodaj zjutraj ali po dežju, sicer pa se okna stanovanja in avtomobila zapira ter tako zmanjša izpostavljenosti cvetnemu prahu in s tem pogojenimi bolezenskimi težavami. Priporočljiva je uporaba zračnih filtrov, ki zadržujejo cvetni prah in redne menjave le-teh. V najbolj obremenjenem obdobju se priporoča umik (dopust, počitnice) v okolje kjer je obremenjenost manjša. V primeru resnejših težav je potreben obisk pri zdravniku, da ta predpiše primerno terapijo, ki lahko težave omili.

Lastniki zemljišč po Odredbi o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu *Ambrosia* (Uradni list RS, št. 63/2010 z dne 3. 8. 2010) morajo poskrbeti za odstranitev tega plevela, ki lahko škoduje zdravju prebivalcev v bližnji in daljni okolici.

VIRI IN POVEZAVE:

1. IVZ RS, Andreja Seliger, Cvetni prah: <http://www.ivz.si/> .

Pripravila: Brigita Zupančič-Tisovec, dipl. fiziot., spec.

Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto